

ks. Stanisław Łabendowicz

Eucharystia – uczestnictwo w liturgii

The Eucharist – participation in the liturgy

Summary

During the Last Supper Christ changed bread into His Body and wine into His Blood. Today the same is achieved during every Holy Mass. The Eucharist, otherwise the Body and Blood of the Saviour, constitutes the core and centre of the whole of Christian life. It is both its source and summit. That is why the Church, in carrying out the liturgy places it in the first place. Participation in the Eucharist incorporates those participating into the saving work of Christ and joins them to God and with each other (cf. EE 11). During Holy Mass man's sanctification is achieved and glory is given to the Creator (cf. SC 7, 10). By the words: "Behold the great mystery of faith" the Church professes its faith in the real presence of the Risen Son of God - Jesus Christ under the species of bread and wine, which by the power of the Holy Spirit become the true Body and true Blood of the Saviour.

Key words: Eucharist, liturgy, Body and Blood, the saving work of Christ.

Jedną z podstawowych potrzeb życiowych człowieka jest konieczność zaspokajania głodu poprzez dostarczenie organizmowi pożywienia i odpowiednie nawadnianie go. Zdawał sobie z tego sprawę sam Syn Boży – Jezus Chrystus, który, nauczając modlitwy *Ojcze nasz*, wśród siedmiu prośb do Boga Ojca umieścił i tę, by nigdy nie zabrakło nam jedzenia: „Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj” (Mt 6,11; por. Łk 11,33). Jednocześnie wiedział, iż sam chleb nie wystarczy (por. Mt 4,4; Pwt 8,3b). Miał tu na myśli nie tyle inne produkty spożywcze, które są ważne jedynie dla życia fizycznego tu na ziemi, ale pokarm, który da człowiekowi życie wieczne w chwale Boga Trójjedynego. W swojej mowie eucharystycznej przyznał: „Ja jestem chlebem żywym, który zstąpił z nieba. Jeśli kto spożywa ten chleb, będzie żył na wieki. Chlebem, który Ja dam, jest moje ciało za życie świata” (J 6,51). W czasie Ostatniej Wieczerzy Chrystus przemienił chleb w swoje Ciało i wino w swoją Krew. Dzisiaj to samo dokonuje się w czasie każdej Mszy Świętej. Eucharystia, czyli Ciało i Krew Zbawiciela, stanowi serce i centrum całego chrześcijańskiego życia. Jest zarówno jego źródłem, jak i szczytem¹. Dlatego też Kościół w sprawowaniu liturgii stawia ją na pierwszym miejscu. Usilnie zachęca także do jak najczęstszego udziału we Mszy Świętej i przyjmowania

¹ Por. Sobór Watykański II, *Lumen gentium*, 11; zob. także: Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 1.

Komunii Świętej – chleba dającego życie wieczne, gdyż – jak stwierdza Ojciec Święty Benedykt XVI w 6. numerze adhortacji apostolskiej *Sacramentum Caritatis* – „im żywsza jest wiara eucharystyczna w Ludzie Bożym, tym głębsze jest jego uczestnictwo w życiu kościelnym poprzez świadome przyłgnięcie do misji, jaką Chrystus powierzył swoim uczniom”.

1. Dlaczego potrzeba niedzielnej Eucharystii? (Głód Chleba Bożego)

Szczęścia, którym jest nowe niebo i nowa ziemi w chwale Boga Trójjedynego, oczekuje nie tylko człowiek, ale także wszelkie stworzenie (por. 2P 3,13). Zaspokojeniem tego pragnienia jest Eucharystia, w której chleb i wino „łączą liturgię eucharystyczną z rzeczywistością świata stworzonego i powierzonego człowiekowi, by nad nim panował (por. Rdz 1,28), szanując prawa, które Stwórca nadał dziełu swych rąk”². Łączą się tu dwie rzeczywistości, które ujmują człowieka wierzącego, a mianowicie rzeczywistość życia codziennego i rzeczywistość Boża. Eucharystia jest największym darem dla Kościoła, jest tym, co najświętsze w Jego misji, gdyż wierzy On, że w Niej obecny jest prawdziwie i w pełni Zmartwychwstały Syn Boży – Jezus Chrystus. Z tej właśnie obecności wypływa fundamentalne znaczenie tego sakramentu³, którego sens uzasadnia sam Zbawiciel, nakazując: „to czyńcie na moją pamiątkę” (Łk 22,19). W ten sposób Chrystus „do czasu wprowadził wieczność”⁴. Dlatego też Eucharystia ukazuje, że działalność Kościoła oraz przyszłe losy rodzaju ludzkiego ściśle związane są ze Zmartwychwstałym Panem jako opoką, fundamentem, trwałą skałą, którego zwycięstwem jest lud Boży wyznający wiarę w tajemnicę eucharystyczną, celebrujący ją i nią żyjący⁵.

W Piśmie Świętym odnaleźć można fragmenty dotyczące cudownego rozmnożenia chleba (por. J 6,1-15; Mk 30-44; Mt 14,13-21), dzięki któremu Chrystus nakarmił tłumy. Zanim jednak to uczynił, nakazał wszystkim zgromadzonym usiąść grupami (por. Mk 6,39), ustalając w ten sposób „wspólnoty posiłku” (G. Lohfink). Następnie przystępując do łamania chleba i dzielenia się posiłkiem, wzbudził w ludziach postawę solidarności i wdzięczności oraz wyzwolenia w sobie tego, co najlepsze – swojego człowieczeństwa. Wówczas to wszyscy, na wzór Zbawiciela, wyjęli to, co mieli i podzieli się swoim pożywieniem z innymi. W ten sposób Chrystus nie tylko uczynił cud rozmnożenia chleba, ale także przemiany ludzkich serc. Nasycając głód fizjologiczny, zaspokoił jednocześnie głód bliskości⁶. Ludzie ci, po kilku dniach od spożycia tego posiłku, zdali sobie sprawę, że oprócz głodu fizjologicznego odczuwają także inne pragnienia, między innymi głód Boga, głód braterstwa, głód spotkania i wspólnego święta. To samo doświadcza także współczesny człowiek, który również jest głodny chleba słowa Pańskiego i chleba braterstwa⁷.

² Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, „*Eucharystia źródłem i szczytem życia oraz misji Kościoła*”. *Instrumentum laboris*, Watykan 2005, 3.

³ Por. tamże, 8.

⁴ Tamże, 9.

⁵ Por. tamże, 10.

⁶ Por. M. Rychert, *Od głodu do wspólnoty posiłku*, <https://www.klubtygodnika.pl/od-glodu-do-wspolnoty-posilku/>, dostęp online: 14.10.2021.

⁷ Por. Franciszek, *Homilia wygłoszona w czasie Mszy Świętej*, Skopje [Macedonia Północna], 7 maja 2019 r.

Głód Boga jest w stanie zaspokoić tylko On sam. Dlatego ofiarował ludziom chleb dający upragnione szczęście – życie wieczne. Tym pokarmem jest Jego Syn – Jezus Chrystus, który, odpowiadając tłumowi proszącemu o znak Jego boskości, stwierdził: „Jam jest chleb życia. Kto do Mnie przychodzi, nie będzie łaknął; a kto we Mnie wierzy, nigdy pragnąć nie będzie” (J 6,35b), a następnie dodał: „Jam jest chleb, który z nieba zstąpił” (J 6,41b). Słyszając te słowa, tłum spontanicznie prosił Go: „Panie, dawaj nam zawsze tego chleba!” (J 6,34b). Jest to wołanie nie tylko ludzi wierzących, ale każdego człowieka pragnącego szczęścia, którego symbolem jest chleb, dający życie wieczne. Takiego chleba potrzebuje również współczesny człowiek⁸, który codziennie woła: „Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj” (Mt 6,11). Naprzeciw tego pragnienia wyszedł sam Bóg Ojciec, który przygotował ludziom chleb dający życie wieczne. Tym pokarmem jest Jego Syn – Jezus Chrystus. Dzięki karmieniu się nim człowiek dostępuje w sobie życia Bożego⁹. Głód braterstwa zaspokaja z kolei udział w publicznym sprawowaniu Mszy Świętej, w czasie której chleb i wino stają się Ciałem i Krwią Chrystusa. Wyznawanie tej samej wiary, przyjmowanie tych samych sakramentów, jedność stołu (ołtarza) i spożywanie tego samego chleba (Ciała Chrystusa) tworzą wspólnotę wierzących w Boga.

Chrystus, wypowiadając słowa: „Kto do Mnie przychodzi, nie będzie łaknął; a kto we Mnie wierzy, nigdy pragnąć nie będzie” (J 6,35), wymaga od ludzi jednego, a mianowicie przyjęcia do Niego. W ten sposób zachęca człowieka, by wyruszył w drogę ku Synowi Bożemu, a dzięki temu stał się uczestnikiem Jego życia i misji. Ruch ten ma na celu przekształcenie własnego życia według zasad Ewangelii, miłości Boga i bliźniego, poświęceniu się dla innych. W tej drodze towarzyszy człowiekowi sam Zmartwychwstały Pan, który – gdy tylko jest proszony – obficie obdarza człowieka miłością i wszelkimi łaskami oraz zaspokaja jego głód w sakramencie Eucharystii¹⁰. W ten sposób Królestwo Boże staje się uchwytne nie tylko w Osobie Jezusa Chrystusa, w Jego słowach i czynach, ale jest widoczne również w tych, którzy poszli za Nim, a w konsekwencji ukazują się w całym ludzie Bożym. Tak więc „Królestwo Boże jest tam, gdzie wspólnota wierzących w posłuszeństwie Bogu podejmuje czyny miłości i solidarności, tworzy «wspólnoty posiłku»”¹¹. „Wspólnoty posiłku”, gdyż Kościół nie może głosić Dobrej Nowiny, mając wśród swoich członków ludzi głodnych, gdyż zamiast słuchać i rozważać słowo Boże, będą przede wszystkim myśleli o chlebie powszechnym, o tym, jak go zdobyć i zaspokoić swój głód fizjologiczny. Przykazanie miłości pobudza ludzi do solidarności z potrzebującymi i dzielenia się z nimi tym, co mają, nawet jeśli jest tego niewiele. W ten sposób przyczynia się do budowania królestwa Bożego na ziemi.

2. Teologiczno-pastoralne podstawy uczestnictwa w Eucharystii

W czasie Mszy Świętej w jej centralnym momencie kapłan przewodniczący celebracji eucharystycznej wypowiada słowa: „Oto wielka tajemnica wiary” (lub podobne), które są oznajmieniem tego, iż Eucharystia jest wielką tajemnicą

⁸ Por. Synod Biskupów..., „Eucharystia źródłem i szczytem życia oraz misji Kościoła”..., dz. cyt., 3.

⁹ Por. *Głód chleba. 18 Niedziela zwykła*, <https://sliwamariusz.wordpress.com/2021/07/31/glod-chleba-18-niedziela-zwykla/>, dostęp online: 14.10.2021.

¹⁰ Por. Franciszek, *Homilia...*, dz. cyt.

¹¹ Por. M. Rychert, *Od głodu do wspólnoty posiłku...*, dz. cyt.

wiary. Tajemnicą, czyli czymś, czego nie można odkryć za pomocą rozumu oraz czymś, czego nie można przeniknąć i pojąć w pełni intelektem. Ta tajemnica dotycząca Eucharystii – podobnie jak każda tajemnica wiary – jest darem od Boga¹². Tak więc „Eucharystia jest *mysterium fidei*, tajemnicą, która przerasta nasze myśli i może być przyjęta tylko w wierze”¹³. Tym *mysterium fidei* jest w rzeczywistości sam Bóg, który daje człowiekowi samego siebie, a jej fundamentem jest „sama tajemnica Boga, czyli miłość trynitarna”¹⁴. Dar ten, który przewyższa wszystkie skarby świata i tę tajemnicę o niewypowiedzianym bogactwie należy stale w sobie odkrywać¹⁵.

Słowami: „Oto wielka tajemnica wiary” Kościół wyznaje wiarę w realną obecność Zmartwychwstałego Syna Bożego – Jezusa Chrystusa pod postaciami chleba i wina, które mocą Ducha Świętego stają się prawdziwym Ciałem i prawdziwą Krwią Zbawiciela. Prawdę tę potwierdził Sobór Trydencki, ogłaszając, że: „Przez konsekrację chleba i wina dokonywa się przemiana całej substancji chleba w substancję Ciała Chrystusa, Pana naszego, i całej substancji wina w substancję Jego Krwi. Tę przemianę trafnie i właściwie nazwał święty i katolicki Kościół przeistoczeniem”¹⁶. Z kolei papież Paweł VI przestrzegał, iż każde tłumaczenie teologiczne, „które w jakiś sposób chciałoby przeniknąć tę tajemnicę, aby było w zgodzie z wiarą katolicką, musi przyjąć, że po przeistoczeniu, w obiektywnej rzeczywistości, niezależnie od naszego ducha, chleb i wino przestały istnieć tak, że od tego momentu stały się czcigodnym Ciałem i Krwią Pana Jezusa, które rzeczywiście mamy przed sobą pod sakramentalnymi postaciami chleba i wina”¹⁷. W tej kwestii wypowiedział się również Sobór Watykański II, wskazując, że w Najświętszym Sakramencie zawarte są „prawdziwie, rzeczywiście i substancjalnie Ciało i Krew wraz z duszą i Bóstwem Pana naszego Jezusa Chrystusa, a więc cały Chrystus”¹⁸. Ojciec Święty Paweł VI doprecyzował określenie „rzeczywista”, stwierdzając, iż „Ta obecność wszakże nazywa się «rzeczywistą» nie w sensie wyłączności, jakby inne nie były «rzeczywiste», ale przez szczególną doskonałość, bo jest substancjalna. Przez nią mianowicie obecny staje się Chrystus cały, Bóg i człowiek”¹⁹.

Ta prawdziwa, rzeczywista i substancjalna obecność Chrystusa, a w konsekwencji obecność całej Trójcy Świętej, decyduje o wyjątkowej godności Eucharystii²⁰ i sytuuje ją ponad wszystkimi innymi sakramentami, czyniąc z niej „jakby doskonałość życia duchowego i cel, do którego zmierzają wszystkie sakramenty”²¹. Wszystkie bowiem sakramenty i wszelka działalność Kościoła „mają związek z Najświętszą Eucharystią i ku niej są ukierunkowane”²². Pomimo tego,

¹² Por. I. Dec, *Eucharystia wielką tajemnicą wiary*, <https://www.niedziela.pl/artykul/124846/nd/Eucharystia-wielka-tajemnica-wiary>, dostęp online: 14.10.2021.

¹³ Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 15. [dalej: EE]

¹⁴ Benedykt XVI, *Sacramentum caritatis*, 7. [dalej: SCa]

¹⁵ Por. Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, „*Eucharystia źródłem...*”, 28; I. Dec, *Eucharystia wielką tajemnicą wiary*, jw.

¹⁶ Sobór Trydencki, Sesja XIII, *Decretum de ss. Eucharistia*, rozdz. 4: DS 1642; EE 15.

¹⁷ Paweł VI, *Uroczyste wyznanie wiary*, Watykan, 30 czerwca 1968 r.

¹⁸ Sobór Trydencki, DS 1651; *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1374. [dalej: KKK]

¹⁹ Paweł VI, *Mysterium fidei*; Sobór Trydencki, Sesja XIII, *O Eucharystii*, rozdz. 3; EE 15.

²⁰ Por. R. Ptak, *Eucharystia – tajemnica wiary powierzona Kościołowi: adhortacja apostolska Benedykta XVI „Sacramentum caritatis” w świetle kanonu 897, „«Prawo Kanoniczne». Kwartalnik prawnohistoryczny* 2007, t. 50, nr 3-4, s. 292

²¹ Św. Tomasz z Akwinu, *Summa theologiae*, III, 73, 3; KKK 1374.

²² *Kodeks Prawa Kanonicznego*, 897. [dalej: KPK]; por. R. Ptak, *Eucharystia – tajemnica wiary...*, s. 292, 308.

że Chrystus obdarował ludzkość licznymi darami, to jednak największym z nich jest Eucharystia, gdyż jest ona darem z samego siebie, darem Jego dzieła zbawienia (por. EE 11). Z tego względu Najświętszy Sakrament jest najcenniejszym skarbem Kościoła, stanowiąc źródło i szczyt jego misji oraz centrum życia chrześcijańskiego. Dzięki Eucharystii, będącej „sercem Mistycznego Ciała Chrystusa”²³, Kościół żyje, funkcjonuje i nieustannie wzrasta²⁴.

Chrystus, ustanawiając Eucharystię, do słów: „To jest Ciało moje” i „to jest Krew moja”, dodał: „które za was będzie wydane..., która za was będzie wylana” (por. Mt 26,26.28; Łk 22,19-20). W ten sposób potwierdził, że sakrament ten posiada wartość ofiarniczą – Chrystus w sposób sakramentalny i bezkrwawy czyni obecną „tu i teraz” swoją Ofiarę krzyżową (por. EE 12). Ofiara Chrystusa i ofiara eucharystyczna stanowią więc jedną ofiarę (por. KKK 1367; EE 12). Jest bowiem „jedna i ta sama (...) Hostia, ten sam ofiarujący – obecnie przez posługę kapłanów – który wówczas ofiarował siebie na krzyżu, a tylko sposób ofiarowania jest inny” (KKK 1367). Potwierdza to św. Jan Chryzostom, stwierdzając, że: „Ofiarujemy wciąż tego samego Baranka, nie jednego dziś, a innego jutro, ale zawsze tego samego. Z tej racji i ofiara jest zawsze ta sama. (...) Również teraz ofiarujemy tę żertwę, która wówczas była ofiarowana i która nigdy się nie wyczerpie”²⁵. Dlatego Kościół przyjmuje dar ofiary Chrystusa i nadaje mu liturgiczną formę²⁶, a celebrując Mszę Świętą – pamiątkę Misterium Zbawiciela (Jego mękę, śmierć i zmartwychwstania) – uobecnia i aktualizuje to wydarzenie, przez co staje się ono rzeczywistością obecną. Tym samym dokonuje się „tu i teraz” dzieło Odkupienia człowieka (por. EE 11). W Eucharystii objawia się miłość Boga do człowieka, która „posuwa się «aż do końca»” (por. J 13,1) – miłość, która nie zna miary” (EE 11). Ofiara Chrystusa wciąż się uobecnia, „trwając sakramentalnie w każdej wspólnotcie, która ją sprawuje przez ręce konsekrowanego szafarza” (EE 12). W związku z tym nigdy nie można rozdzielać, odłączać ofiary eucharystycznej od Ofiary na Golgocie (por. EE 12). Eucharystia, która jest ściśle związana z Ofiarą krzyżową, jest przede wszystkim darem dla Boga Ojca. Uczestniczący we Mszy Świętej składają Mu, wraz z ofiarą Chrystusa, swoją żertwę ofiarną, a wraz z nią samych siebie²⁷. Eucharystia jest również darem dla całej ludzkości, gdyż człowiek dostępuje w niej uświęcenia (por. Mt 26,28; Mk 14,24; Łk 22,20; J 10,15; EE 13).

Eucharystia nie głosi jednak jedynie męki i śmierci Chrystusa, ale odnosi się także do Jego zmartwychwstania²⁸. Jako zmartwychwstały i żywy Syn Boży, może uczynić siebie w Eucharystii żywym chlebem dającym życie (por. J 6,35.48.51). Św. Cyryl Aleksandryjski podkreślał, że uczestnictwo w celebracji eucharystycznej – świętych Tajemnicach „jest prawdziwym wyznaniem i pamiątką śmierci Pana i Jego powrotu do życia dla nas i dla naszego pożytku”²⁹. W trakcie Mszy Świętej w odpowiedzi na słowa celebransa: „Oto wielka tajemnica wiary” wierni odpowiadają: „Głosimy śmierć Twoją, Panie Jezu, wyznajemy Twoje zmartwychwstanie, i oczekujemy Twego przyjścia w chwale”. Słowa: „oczekujemy Twego przyjścia w chwale” wskazują na eschatologiczny wymiar ofiary eucharystycznej.

²³ R. Ptak, *Eucharystia – tajemnica...*, s. 292.

²⁴ Por. R. Ptak, *Eucharystia – tajemnica wiary...*, s. 298.

²⁵ Św. Jan Chryzostom, *In Epistolam ad Hebraeos homiliae*, 17, 3: PG 63, 131; EE 12.

²⁶ Por. R. Ptak, *Eucharystia – tajemnica wiary...*, s. 295.

²⁷ Por. Sobór Watykański II, *Lumen gentium*, 11 [dalej: LG]; EE 13.

²⁸ Por. Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, „*Eucharystia źródłem i szczytem życia oraz misji Kościoła*”. *Instrumentum laboris*, Watykan 2005, 29.

²⁹ Św. Cyryl Aleksandryjski, *In Ioannis Evangelium*, XII, 20: PG 74, 726, za: EE 14.

Potwierdzeniem tego są słowa św. Pawła skierowane do Koryntian: „Ileż bowiem spożywacie ten chleb albo pijecie kielich, śmierć Pańską głosicie, aż przyjdzie” (1Kor 11,26). Z tej wypowiedzi można wywnioskować, iż Eucharystia kieruje człowieka do jego ostatecznego celu – życia wiecznego, będąc jego przedsmakiem. Papież Jan Paweł II stwierdził, że jest ona: „w pewnym sensie jest antycypacją Raju – w niej «otrzymujemy zadatek przyszłej chwały»”³⁰, obiecaną przez samego Syna Bożego. Z życiem w chwale Boga Trójjedynego łączy się również gwarancja zmartwychwstania ciał przy końcu świata, o czym przekonywał Chrystus, stwierdzając, że: „Kto spożywa moje Ciało i pije moją Krew, ma życie wieczne, a Ja go wskreszę w dniu ostatecznym” (J 6,54). Gwarancją przyszłego zmartwychwstania wynika z faktu, iż pokarm eucharystyczny jest prawdziwym Ciałem Zmartwychwstałego Pana, które św. Ignacy Antiocheński określił jako „lekarstwo nieśmiertelności, antidotum na śmierć”³¹. Dzięki temu w Eucharystii – napisze w encyklice Ojciec Święty Jan Paweł II – staje się jakby dostępna „tajemnica” zmartwychwstania (por. EE 18). Obietnica Królestwa Bożego nie zwalnia jednak człowieka z odpowiedzialności za świat doczesny, w którym żyje i funkcjonuje, a także zachęca go do nawrócenia i przemiany swojego życia³².

Ojciec Święty Jan Paweł II wyjaśnił, że „Eucharystia jest tajemnicą obecności, przez którą spełnia się w najwznioślejszy sposób obietnica Jezusa, że pozostanie z nami aż do skończenia świata”³³. To właśnie w Najświętszym Sakramencie skrył się On – Jezus Chrystus, jedyny Pośrednik między Bogiem i ludźmi. W Eucharystii zjednoczenie to „związane przez Niego przez analogię ze zjednoczeniem, jakie ma miejsce w życiu trynitarnym, naprawdę się realizuje”³⁴. Zbawiciel jest także Tym, który jednoczy ludzi między sobą w jednej wielkiej wspólnotcie Kościoła³⁵. Ta nierozdzielna więź między Chrystusem i Jego Mistycznym Ciałem – Kościołem w Eucharystii „stanowi najgłębszy wyraz jedności wiernych i fundamentalną zasadę kościelnej komunii”³⁶. Przyjmując Komunię Świętą – prawdziwe Ciało Zmartwychwstałego Pana – wierny ukazuje osobisty wymiar wiary, który zmierza nieustannie do wymiaru eklezjalnego. W Eucharystii wyraża się więc zarówno wiara osobista, jak i wiara eklezjalna w rzeczywistość, prawdziwą i substancjalną obecność Chrystusa w postaciach eucharystycznych³⁷. W ten sposób tworzy się wspólnota Bosko-ludzka.

Eucharystia jest „najbardziej sakralnym i najbardziej wzniosłym punktem modlitwy. Jest ona wielką modlitwą”³⁸. Jest najświętszą czynnością Kościoła³⁹. Jest podsumowaniem i streszczeniem całej wiary chrześcijańskiej⁴⁰. Ojciec Święty słusznie zauważył, iż „żywa wiara eucharystyczna ludu Bożego mocniej wpływa na uczestnictwo w życiu Kościoła i pogłębia zaangażowanie w pełnienie misji powierzonej mu przez Chrystusa” (SCa 6). Najdoskonalszym przejawem wiary

³⁰ EE 18; por. Sobór Watykański II, *Sacrosanctum concilium*, 47. [dalej: SC]

³¹ Św. Ignacy Antiocheński, *Epistola ad Ephesios*, 20, 2, za: EE 18.

³² Por. Sobór Watykański II, *Gaudium et spes*, 39 [dalej: GS]; EE 20.

³³ Jan Paweł II, *Mane nobiscum Domine*, 16. [dalej: MND]

³⁴ EE 16.

³⁵ Por. Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, *„Eucharystia źródłem...”,* 39; EE 16.

³⁶ R. Ptak, *Eucharystia – tajemnica wiary...*, s. 298.

³⁷ Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, *„Eucharystia źródłem...”,* 32, 39.

³⁸ Tamże, 34.

³⁹ Por. I. Dec, *Eucharystia wielką tajemnicą wiary*, jw.

⁴⁰ Por. SCa 6; KKK 1327; Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, *„Eucharystia źródłem...”,* 30.

eucharystycznej, a więc wiary w realną obecność Zmartwychwstałego Chrystusa w Najświętszym Sakramencie, jest adoracja eucharystyczna, która „nie powinna być przedstawiana w oderwaniu od liturgii Eucharystii, lecz jako jej naturalne przedłużenie”⁴¹. To właśnie dzięki sprawowaniu i przechowywaniu Eucharystii Syn Boży jest prawdziwie obecny wśród swoich wyznawców i pozostanie z nimi aż do skończenia świata (por. Mt 28,20)⁴². Innym przejawem wiary eucharystycznej jest między innymi umieszczenie tabernakulum w dobrze widocznym miejscu w świątyni. W tym miejscu trzeba zaznaczyć, że najważniejszym jednak tabernakulum – miejscem, w którym winien przebywać Jezus Chrystus – jest człowiek, gdyż Najświętszy Sakrament jest darem przede wszystkim dla człowieka. Zbawiciel, przed swoją męką, śmiercią i zmartwychwstaniem, ustanowił sakrament Eucharystii i zostawił człowiekowi swoje Ciało i Krew jako najcenniejszy dar. Człowiek za ów dar, zresztą jak i za każdy inny, winien okazywać wdzięczność Bogu w Trójcy jedynemu⁴³.

3. Zadania do uczestnictwa w Eucharystii dla chrześcijan

Eucharystia jest sakramentem miłości, miłości bezgranicznej, miłości „aż do końca”. Miłości Boga do człowieka, miłości, która popchnęła Ojca do tego, by wydał swojego Syna na śmierć krzyżową dla zbawienia ludzkości i świata całego. Jan Paweł II w liście apostołskim *Dominicae cene* pisał, że Eucharystia „tę miłość oznacza, a więc przypomina, uobecnia i urzeczywistnia zarazem” (DC 5). Jednocześnie ta miłość Boga do człowieka winna stać się także – zgodnie z przykazaniem miłości – miłością między ludźmi. Musi stać się „szkołą czynnej miłości bliźniego” (DC 6). Skutkiem Eucharystii musi być miłość, która przeniknie całe życie społeczne. Miłość, która będzie się charakteryzowała komunią i solidarnością międzyludzką, wolnością jednostki i całych społeczeństw, poszanowaniem dla osoby, zwłaszcza tej najsłabszej oraz nadzieją i pełnym zaufaniem Bogu⁴⁴. Miłość, która przejawia się w diakonii – służbie bliźniemu.

Miłość do drugiego człowieka wyraża się przede wszystkim w sprawiedliwym traktowaniu, pojednaniu i dążeniu do pokoju między narodami i poszczególnymi osobami. Dary te obecne są w sakramencie Eucharystii. Eucharystia jest źródłem tych darów i ich umocnieniem. Jawi się jako sakrament pojednania nie tylko człowieka z Bogiem, ale także ludzi dobrej woli między sobą, którzy winni wypełniać „posługę jednania” (2Kor 5,18). Dlatego też każdy przyjmujący Komunię Świętą zobligowany jest do budowania pokoju w środowiskach, w których żyje i funkcjonuje, przede wszystkim w rodzinie, parafii, szkole, miejscu pracy⁴⁵. Pokój jest jednym z niezbędnych elementów jedności. O tę jedność między chrześcijanami wszystkich czasów modlił się sam Syn Boży – Jezus Chrystus, który przed swoją śmiercią w tzw. *Modlitwie kapłańskiej* prosił: „Ojciec Święty, zachowaj ich w Twoim imieniu, które Mi dałeś, aby tak jak My stanowili jedno” (J 17,11). Modlitwę tę ponawia dzisiaj Kościół przy sprawowaniu każdej Mszy Świętej podczas *Modlitwy eucharystycznej*. Dlatego też Eucharystia jest usilnym wezwaniem dla wszystkich jej uczestników do zachowania jedności w rodzinach, parafiach,

⁴¹ Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, *„Eucharystia źródłem...”, 41.*

⁴² Por. I. Dec, *Eucharystia wielką tajemnicą wiary*, jw.

⁴³ Por. tamże.

⁴⁴ Por. Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, *„Eucharystia źródłem...”, 79.*

⁴⁵ Por. tamże, 82-84.

środowiskach pracy, szkołach i uczelniach czy też w miejscach spędzania wolnego czasu. Ponadto daje ona łaskę przywracania jedności wśród podzielonych, z różnych powodów, chrześcijan, gdyż – jak pisze św. Paweł: „jeden jest chleb, przeto my, liczni tworzymy jedno Ciało. Wszyscy bowiem bierzemy z tego samego chleba” (1Kor 10,17). Chociaż nie każdy jest w stanie podjąć fizyczne działania zmierzające do przywrócenia jedności wyznawców Chrystusa, to jednak każdy może podjąć się modlitwy w intencji wypełnienia się słów Zbawiciela: „Mam także inne owce, które nie są z tej owczarni. I te muszę przyprowadzić i będą słuchać głosu mego, i nastanie jedna owczarnia i jeden pasterz” (J 10,16)⁴⁶. Kościół w pełni urzeczywistnia się wówczas, „gdy w owym braterskim zespoleńiu i wspólnocie sprawujemy i celebруем Chrystusową Ofiarę krzyża” (DC 4)

Dążenie do wypełnienia prośby Chrystusa: „aby (...) stanowili jedno” (J 17,11), czyli przywrócenia pełnej komunii z odłączonymi braćmi, którzy mają inne niż katolicy pojmowanie obecności Syna Bożego w Eucharystii, jest zadaniem pilnym i nieodwołalnym, a zarazem trudnym w realizacji⁴⁷. Jednym ze sposobów lepszego wyjaśnienia nauczania Kościoła, zwłaszcza dotyczącego Najświętszego Sakramentu, a poprzez to dążenia do jedności chrześcijan, są spotkania ekumeniczne. Ich celem ostatecznym zawsze winno być doprowadzenie do jedności wiary, która wyraża się w Eucharystii. Liturgia eucharystyczna nie może być jednak nigdy narzędziem do osiągnięcia jedności. Zawsze musi ją poprzedzać jedność wiary, bez której nie wolno wspólnie sprawować Najświętszej Ofiary. Prawidłowe znaczenie „interkomunii” można odkryć jedynie w świetle jedności wiary⁴⁸. Dzięki niej można dopiero uzyskać „jedność stołu”, której owocami są jedność i miłość między ludźmi oraz poczucie wspólnoty Ludu Bożego⁴⁹.

Życie w łasce, którą zapewnia Eucharystia, przejawia się nie tylko w prawdziwej komunii eklezjalnej, ale również w życiu moralnym, prawdziwie chrześcijańskim, zgodnym z Ewangelią. Eucharystia i życie moralne są niepodzielne, są ze sobą nierozzerwalnie związane. Życie moralne winno charakteryzować się więc zasadami Ewangelii, przede wszystkim miłością bliźniego wyrażającą się w dobrych uczynkach, zwłaszcza miłosiernych oraz prawością postępowania. Działania te są możliwe dzięki stałej obecności i działaniu Ducha Świętego, otrzymanego od Boga Ojca i Zmartwychwstałego Syna, który dostępny jest w Komunii Świętej⁵⁰. To właśnie On jest „źródłem dynamizmu życia duchowego, świętości i świadectwa wiernych”⁵¹. Dzięki Jego działaniu w wiernym łączą się trzy wymiary życia chrześcijańskiego, *liturgia-martyria-diakonia*, które „ukazują ciągłość między Sakramentem sprawowanym i adorowanym, daniem świadectwa Chrystusowi pośród doczesnej rzeczywistości i komunią budowaną poprzez posługę charytatywną, zwłaszcza na rzecz ubogich”⁵². Eucharystia jawi się więc jako „źródło siły moralnej, świętości i wszelkiego rozwoju duchowego”⁵³, ale także jako „źródło siły decyzji oraz postaw etycznych i moralnych”⁵⁴.

⁴⁶ Por. tamże, 85.

⁴⁷ Tamże, 87.

⁴⁸ Por. tamże, 86.

⁴⁹ Por. L. Siwecki, *Misterium Eucharystii w nauczaniu Vaticanum II*, „Studia Sandomierskie” (2011) t. 18, nr 2, s. 179.

⁵⁰ Por. Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, „*Eucharystia źródłem...*”, 72.

⁵¹ Tamże, 72.

⁵² Tamże.

⁵³ Tamże, 74.

⁵⁴ Tamże, 78.

Wiara tworzy kulturę i sama się nią staje. Kultura, jako całokształt dóbr materialnych i duchowych wypracowanych przez ludzkość, daje wierze właściwe środki do wyrażenia prawdy objawionej przez Boga, która głoszona jest w liturgii. W tym miejscu niezwykle ważny jest proces inkulturacji, czyli wszczepiania Ewangelii w różne kultury z wykorzystaniem narzędzi językowych tych kultur, po uprzednim rozróżnieniu tego, co w danej kulturze jest zgodne z Dobrą Nowiną i możliwe do wdrożenia, a co jest z nią sprzeczne i konieczne do odrzucenia⁵⁵. Aby właściwie zrealizować ten tryb działania, „należy mieć na uwadze całkowicie bezinteresowny charakter Bożego objawiania, jego odpowiednie zrozumienie i przyjęcie przez człowieka w pełnej odpowiedzialności, w jego rzeczywistości zarazem osobistej i wspólnotowej, co wyraża się w jego życiu i kulturze”⁵⁶.

Słowa padające z ust celebransa na zakończenie Mszy Świętej: „Idźcie, ofiara spełniona” (*Ite Missa est*) przywołują zadanie przekazane uczniom przez Zmartwychwstałego Zbawiciela tuż przed Wniebowstąpieniem: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody” (Mt 28,19). Ten nakaz misyjny obowiązuje również współczesnych wyznawców Chrystusa. Z tego zadania nie zwalnia ani dialog międzyreligijny, ani spotkania ekumeniczne, ani poszanowanie należne odmienным wartościom, ani nawet tzw. „poprawność polityczna”. W misję głoszenia Dobrej Nowiny muszą być zaangażowani wszyscy ochrzczeni, jednak każdy wedle swego powołania w ludzie Bożym – biskupi, kapłani, diakoni, osoby konsekrowane, członkowie grup i ruchów kościelnych, świeccy⁵⁷. Obecne czasy wymagają nowego dynamizmu ewangelizacji, „nowej ewangelizacji”, która winna być „nowa w swym zapale, nowa w swych metodach, nowa w swym wyrazie”⁵⁸. Ten nowy impuls głoszenia Dobrej Nowiny wypływa z Eucharystii – źródła i szczytu życia Kościoła oraz jego misji⁵⁹. Najważniejszym elementem ewangelizacji jest świadectwo życia prawdziwie chrześcijańskiego – według zasad Ewangelii, gdyż „nie ma świadectwa bez świadków, tak jak nie ma misji bez misjonarzy”⁶⁰. Tę prawidłowość zauważył już Ojciec Święty Paweł VI, który w adhortacji apostołskiej *Evangelii nuntiandi* napisał, że „Człowiek naszych czasów chętniej słucha świadków aniżeli nauczycieli; a jeśli słucha nauczycieli, to dlatego, że są świadkami” (EN 41). Podstawą życia każdego wyznawcy Chrystusa winno być przykazanie miłości Boga i bliźniego, gdyż – jak stwierdził sam Zbawiciel – „Po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi, jeśli będziecie się wzajemnie miłowali” (J 13,35). Winien on głosić w ten sposób Dobrą Nowinę, aby osiągnąć ostateczny cel ewangelizacji – doprowadzenie ewangelizowanego do osobistego spotkania ze Zmartwychwstałym i żyjącym Synem Bożym – Jezusem Chrystusem, obecnym pod postaciami eucharystycznymi (por. Mt 22,1-13; Łk 14,16-24) – pamiątką ofiary dla zbawienia całej ludzkości (por. Mt 26,26-29; Łk 22,15-20; Mk 14,22-25; 1Kor 11,23-25). Eucharystia jawi się więc jako szczyt, do którego dąży wszelka działalność misyjna Kościoła. Jest ona jej żywym sercem, prawdziwym źródłem i jedynym celem⁶¹.

⁵⁵ Por. tamże, 80.

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ Por. tamże, 88.

⁵⁸ Jan Paweł II, *Przemówienie na konferencji Episkopatu Ameryki Łacińskiej*, Haiti, 9 marca 1983 r.

⁵⁹ Por. Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, *„Eucharystia źródłem...”, 78.*

⁶⁰ Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 61. [dalej: RMI]

⁶¹ Por. Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, *„Eucharystia źródłem...”, 88.*

Zakończenie

Eucharystia jest darem Boga dla Kościoła, dzięki któremu ten żyje, wzrasta, umacnia się i funkcjonuje. Eucharystia tworzy Kościół, a ten się przez nią wyraża. Stanowi ona jego centrum oraz jawi się jako serce całego życia chrześcijańskiego. Kościół sprawuje Mszę Świętą na pamiątkę Misterium – życia, męki, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, a Najświętszy Sakrament daje mu siły do pełnienia jego misji. Udział w Eucharystii włącza jej uczestników w zbawcze dzieło Chrystusa oraz jedna ich z Bogiem i ze sobą nawzajem (por. EE 11). W czasie Mszy Świętej dokonuje się uświęcenie człowieka i oddawana jest cześć Stwórcy (por. SC 7, 10). Eucharystia jest sakramentem jedności i wspólnoty, sakramentem zjednoczenia ludzi, którego fundamentem jest miłość. Miłości tej człowiek doświadcza dzięki Komunii Świętej – prawdziwemu Ciału Zmartwychwstałego Zbawiciela, gdyż nie ma mowy o prawdziwej jedności z Bogiem bez prawdziwej jedności między bliźnimi. Najświętszy Sakrament to jednak nie tylko dar dla człowieka. To także zadanie, z którego wypływają dla niego konkretne zobowiązania, między innymi do podjęcia misji ewangelizacyjnej – głoszenia Boga słowem i świadectwem życia oraz zaangażowania się w dzieła charytatywne czy też inicjonowania i przystępowania do działań na rzecz jedności i pokoju.

Bibliografia

- Benedykt XVI, *Sacramentum caritatis*, Watykan 2007.
Dec I., *Eucharystia wielką tajemnicą wiary*, <https://www.niedziela.pl/artukul/124846/nd/Eucharystia-wielka-tajemnica-wiary>, dostęp online: 14.10.2021.
Franciszek, *Homilia wygłoszona w czasie Mszy Świętej*, Skopje [Macedonia Północna], 7 maja 2019 r.
Głód chleba. 18 Niedziela zwykła, <https://sliwamariusz.wordpress.com/2021/07/31/glod-chleba-18-niedziela-zwykla/>, dostęp online: 14.10.2021.
Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, Watykan 2003.
Jan Paweł II, *Mane nobiscum Domine*, Watykan 2004.
Jan Paweł II, *Przeamówienie na konferencji Episkopatu Ameryki Łacińskiej*, Haiti, 9 marca 1983 r.
Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, Watykan 1990.
Katechizm Kościoła Katolickiego, Watykan 1992.
Kodeks Prawa Kanonicznego, Watykan 1983.
Paweł VI, *Mysterium fidei*, Watykan 1965.
Paweł VI, *Uroczyste wyznanie wiary*, Watykan 1968.
Ptak R., *Eucharystia – tajemnica wiary powierzona Kościołowi: adhortacja apostolska Benedykta XVI „Sacramentum caritatis” w świetle kanonu 897, „Prawo Kanoniczne”*. Kwartalnik prawnohistoryczny” 2007, t. 50, nr 3-4.
Rychert M., *Od głodu do wspólnoty posilku*, <https://www.klubtygodnika.pl/od-glodu-do-wspolnoty-posilku/>, dostęp online: 14.10.2021.
Siwecki L., *Misterium Eucharystii w nauczaniu Vaticanum II*, „Studia Sandomierskie” 2011, t. 18, nr 2.
Sobór Trydencki, Sesja XIII, *Decretum de ss. Eucharistia*, rozdz. 4: DS 1642.
Sobór Watykański II, *Gaudium et spes*, Watykan 1965.
Sobór Watykański II, *Lumen gentium*, Watykan 1964.
Sobór Watykański II, *Sacrosanctum concilium*, Watykan 1963.
Synod Biskupów – XI Zwyczajne Zgromadzenie Biskupów, *„Eucharystia źródłem i szczytem życia oraz misji Kościoła”*. *Instrumentum laboris*, Watykan 2005.
Św. Cyryl Aleksandryjski, *In Ioannis Evangelium*, XII, 20: PG 74, 726.
Św. Ignacy Antiocheński, *Epistola ad Ephesios*, 20, 2.
Św. Jan Chryzostom, *In Epistolam ad Hebraeos homiliae*, 17, 3: PG 63, 131.
Św. Tomasz z Akwinu, *Summa theologiae*, III, 73, 3.

Eucharystia – uczestnictwo w liturgii**Streszczenie**

W czasie Ostatniej Wieczerzy Chrystus przemienił chleb w swoje Ciało i wino w swoją Krew. Dzisiaj to samo dokonuje się w czasie każdej Mszy Świętej. Eucharystia, czyli Ciało i Krew Zbawiciela, stanowi serce i centrum całego chrześcijańskiego życia. Jest zarówno jego źródłem, jak i szczytem. Dlatego też Kościół w sprawowaniu liturgii stawia ją na pierwszym miejscu. Udział w Eucharystii włącza jej uczestników w zbawcze dzieło Chrystusa oraz jedna ich z Bogiem i ze sobą nawzajem (por. EE 11). W czasie Mszy Świętej dokonuje się uświęcenie człowieka i oddawana jest cześć Stwórcy (por. SC 7, 10). Słowami: „Oto wielka tajemnica wiary” Kościół wyznaje wiarę w realną obecność Zmartwychwstałego Syna Bożego – Jezusa Chrystusa pod postaciami chleba i wina, które mocą Ducha Świętego stają się prawdziwym Ciałem i prawdziwą Krwią Zbawiciela.

Słowa klucze: Eucharystia, liturgia, Ciało i Krew Zbawiciela, zbawcze dzieło Chrystusa.

Ks. dr hab. Stanisław Łabendowicz, prof. KUL – Instytut Nauk Teologicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie. ORCID: 0000-0003-1695-2324

ks. Marek Dziewiecki

Eucharystia i wychowanie***The Eucharist and upbringing*****Summary**

For Christians the Eucharist is a Real meeting place with the crucified and risen Christ, who understands us loves us and teaches us to love. It is the best lesson of love. The Eucharist teaches us that the human being which Jesus loves, is capable of even giving his/her life for those they love and that the requirement for love in everyday life is our presence for those whom we most love. The fruitfulness of benefitting from the Eucharist is proved true mostly by the fact that we show love not only to those who love us, but also to those who are in need and who are not able to repay us for the good they have received from us.

Key words: Eucharist, Christ, formation, love of neighbour.

Wstęp

Pierwszym sposobem wyrażania miłości jest fizyczna obecność w życiu drugiego człowieka. Kochać to być obecnym. Także fizycznie obecnym. Dobrą ilustracją tej zasady jest miłość w rodzinie. Gdyby ktoś z małżonków był przekonany, że kocha współmałżonka i dzieci, a nie miał dla nich czasu, nie przebywał z nimi fizycznie, gdyby unikał domu i spotkań z nimi, to jego miłość byłaby pustą deklaracją. Gdy ktoś nie był obecny w życiu osób najbliższych, to nie może twierdzić, że ich kocha.